

Posudek na bakalářskou práci

Karel Pacovský

Zpráva upřímá a sprostná.

Edice a rozbor spisu Jana Blahoslava z roku 1566 o svébytnosti jednoty bratrské.

UK ETF – Katedra církevních dějin

Studijní program: Teologie; Studijní obor: Evangelická teologie

Praha 2023

(54 s., 46 s. textu)

Autor bakalářské práce si jako téma zvolil vcelku neznámý apologetický text známého bratrského biskupa Jana Blahoslava (1523–1571) s titulem *Zpráva upřímá a sprostná na tyto dvě otázky: Proč se bratři od jiných jednot buď podjednou nebo podobojí dělí? Proč lidi ku poslušenství zavazují?* z roku 1566. Jeho úkolem a snahou bylo především zpřístupnit tento text v kritické edici veřejnosti a současně jej zařadit do kontextu moravských náboženských dějin i dějin vlastní Jednoty bratrské druhé poloviny 16. století.

Hned na počátku práce v úvodní partii autor shledává, že daný Blahoslavův text zůstal do současnosti na okraji zájmu nejen světských, ale i církevních historiků. Zabýval se jím na počátku dvacátého století katolický kněz a historik Augustin Kratochvíl, o něco později přední evangelický církevní historik Ferdinand Hrejsa a jen krátké pasáže z něj užil v sedmdesátých letech i další věhlasný evangelický církevní historik Amedeo Molnár, jemuž posloužil k řešení širší otázky „bratrské odpovědnosti za svět“.

Další kapitola je věnována okolnostem vzniku spisu, kde je pozornost věnována především postavě adresáta spisu, významnému moravskému šlechtici a politiku Albrechtu Černohorskému z Boskovic. V souvislosti s ním a s jeho známou podporou moravského luterství se autor chvályhodně neomezuje jen na informace podané starší prací Kratochvílovou, ale zohledňuje zcela recentní stav bádání, za nímž stojí starší práce Josefa Války a především současné práce Josefa Hrdličky, díky nimž je evidentní, že Blahoslavova polemika vznikla v souvislosti se vznikem tzv. Moravské konfese roku 1566 ve snaze odolat nátlaku

organizovaného proluterského křídla moravských nekatolíků na Jednotu bratrskou, nesplynout s nimi, uchovat její nezávislost a její specifika.

Následující oddíl autor věnuje stručnému popisu vlastního obsahu Blahoslavovy *Zprávy*, přičemž výklad je poplatný třem částem Blahoslavova textu i rukopisům, které *Zprávu* dochovaly. Předmluvu proto označuje jako „interní záznam pro potřeby bratrského archivu“ (s. 13), jelikož je dochována pouze v zápisu devátého svazku Akt Jednoty bratrské a ostatní dva rukopisy jí neobsahují. V ní je čtenář seznámen s okolnostmi vzniku spisu, a především s postavou adresáta Albrechta Černožského a s proměnami jeho vztahu k českým bratřím. Poté přichází k charakteristice první části spisu, resp. k první otázce, v níž Blahoslav řeší nezávislost Jednoty a staví se do opozice vůči jakýmkoli pokusům o to, zahrnout Jednotu do unie s dalšími nekatolickými, tj. luterskými církvemi na Moravě, jimž vytýká především nejednotnost, a to i v situaci, kdy k jednotě moravských evangelických církví směřovala i právě tehdy sestavená a již zmíněná Moravská konfese. V druhé části v odpovědi na druhou otázku pak Blahoslav řeší výrazné specifikum Jednoty, jímž jsou tzv. závazky, tedy téma traktované již ve starší době v souvislosti s obdobným sporem Jana Augusty a evangelicky smýšlejících kněží podobojí, ovšem řešené také v době po Blahoslavově smrti.

Po představení okolností vzniku spisu a jeho obsahu přichází autor k otázce jeho textového dochování. V návaznosti na uveřejněný soupis Blahoslavova díla z pera Miriam Bohatcové i starší nepublikovanou práci Edity Blažkové (= Štěříkové) představuje i na základě vlastní textové analýzy jako nejspolehlivější textovou verzi *Zprávy* tu, která se dochovala v bratrských Aktech. Další dvě verze označuje jako mladší (1572 a 1594) a prošlé redakčními úpravami, jež měly učinit Blahoslavův spis vzhledem k jeho původnímu charakteru čitelnější a srozumitelnější i širšímu okruhu čtenářů.

Přechod od výkladových partií k vlastní edici autor provází ediční poznámkou. Bezděky přiznává širší a vcelku palčivou problematiku současného vydávání bratrských textů 16. století, pro něž dosud neexistují pevná pravidla a editor se tak může řídit buďto vzorem starších edic podobného charakteru, nebo se přiblížit edičním pravidlům „barokní doby“ Josefa Vintra. Starší pokus Amedea Molnára definovat pravidla vydávání bratrských textů 16. století, který zůstal v rukopise a nikdy nedošel širší recepce, autor nezná, a proto s ním nepracuje. Při vši stručnosti jsou však autorova ediční pravidla srozumitelná a čtenářsky přívětivá. K širší neodborné recepci textu pak napomáhá také k edici připojený slovníček méně srozumitelných výrazů (s. 51).

Stručný závěr čítající jedinou tiskovou stranu shrnuje obsah celé práce, ale otázku recepce spisu ponechává otevřenou dalšímu bádání. Otevřená zůstává rovněž otázka dalších spisů na podobné

téma, které v Jednotě vznikaly a jejichž autorem byl také Jan Blahoslav, nebo bratrští autoři další, starší i mladší.

Vzhledem k tomu, že jde v tomto případě o bakalářskou práci, tedy o nejnižší stupeň kvalifikační vysokoškolské práce, je úroveň jejího zpracování na vysoké úrovni a v mnohém překračuje běžný standard srovnatelných studentských spisů. Opouští totiž často v tomto kontextu užívaný model kritické kompilace a vydává se cestou vlastního bádání, opřené o primární práci s konkrétním a vcelku neznámým pramenem, který nejenom představuje, ale hlavně edičně zpřístupňuje dalšímu bádání. Současně autor zohledňuje veškerou literaturu, relevantní k danému tématu a nevyhýbá se ani práci s nejnovějšími poznatky dnešního stavu bádání, v němž prokazuje orientaci a znalost.

Pomineme-li drobné překlepy na několika místech práce (např. s. 13: „Pvní otázka“, s. 54: „Rozdí. mezi kněžími“) lze asi nejkritičtěji hodnotit rozhodnutí autora předložit kritickou edici, ale současně toto rozhodnutí oproti očekávání nenaplnit, takže lépe by bylo pracovat s termínem „edice čtenářská“. Rozpor je patrný již z četby ediční poznámky, v níž autor přiznává, že základním textem edice je text z AUF, přičemž k dalším textovým dochováním se jen „přihlíží“ (s. 18) a tamtéž je uvedeno i to, že při srovnání všech tří rukopisů jsou uvedena „pouze nejvýznamnější různosti“, což je v podstatě v rozporu s pravidly kritické edice, která by měla zohlednit textové varianty veškeré. Sporné je rovněž přesouvání latinských citátů základního textu ve službách „přehlednosti a čtenářské přívětivosti“ (s. 18) do poznámkového aparátu. A rovněž charakteru kritické edice zcela neodpovídá příslušný aparát, který by měl v plnosti obsahovat poznámky textové i výkladové, což je v prvním případě, jak bylo naznačeno, provedeno jen výběrově a v druhém případě výkladové poznámky zcela absentují (určení citací biblických a citací z užitých církevních autorit).

Vlastní přepis (edice) zvoleného základního rukopisu (AUF) obsahuje také celou řadu chyb a nepřesností, jež lze připsat v mnohém na vrub autorově snaze učinit text čitelnější a srozumitelnější nad rámec pravidel uvedených v ediční poznámce, mnohdy však jsou také asi jen výsledkem jeho nezkušenosti při práci s podobnými texty. Je asi zbytečné uvádět veškeré příklady a u upozornění na tento fakt je možné přestat. Je-li text práce v současné době připravován i k publikaci, pak se autor bude muset revizí sám zabývat a chybný přepis na mnoha místech opravovat.

Shrneme-li setkání s bakalářskou prací Karla Pacovského, kterou věnoval edici jednoho ze spisů Jana Blahoslava, pak máme především před sebou nadstandardní práci svého druhu, která významně přispívá k znalosti Blahoslavova literárního díla i náboženských poměrů na předbělohorské Moravě. Je originální, poctivá a přínosná. Slabiny, které práci provázejí jsou dány velkou měrou autorovou nezkušeností s prameny tohoto typu i nedostatkem času, který na zpracování práce i její ediční části měl. Asi nejproblematictější je v tomto případě výměr edice jakožto edice kritické, ačkoli by edici lépe vyhovovalo označení edice čtenářská. Bude-li ovšem práce ve své podstatě v brzké době publikována v odborné kolektivní monografii pod záštitou Historického ústavu AV ČR, lze oprávněně předpokládat, že k nápravě pomýlení a chyb dojde a studentský příspěvek bude možné nadále označit jako skutečně kvalitní badatelský příspěvek k debatě nad dílem Jana Blahoslava v širším církevně-dějinném i teologickém kontextu.

Doporučuji proto práci zcela určitě k obhajobě a předběžně bych se klonil k jejímu hodnocení mezi klasifikačními stupni B (velmi dobře) – C (dobře).

V Praze dne 10. září 2023

doc. Ota Halama Th.D.